

Lucija Stepančič

**Vesna Lemaic: *Kokoška in ptiči*.
Ljubljana: Škuc (Zbirka Lambda), 2014.**

Se zgodi, čeprav ne ravno pogosto in skoraj nikoli pri nas, da odštekani potujitveni učinki v realnost zarežejo globlje in lucidneje od še tako pretehtane analize, od še tako angažiranega realizma. Iz njih je mogoče izva-
biti več pomenskih odtenkov, saj dogajanje osvetlijo iz nepričakovanega
zornega kota. Kokoška iz novega romana Vesne Lemaic seveda ni kura,
niti neumna ni, njena očitna nespretnost izhaja pretežno iz dejstva, da je
prisiljena v pritlehno bivanje in dvomljivo socializacijo, v obzorje, zame-
jeno z izkoriščevalci. Protagonistka, ki še kako občuti zakrnelost svojih
kril in posledično nezmožnost letenja, je preobčutljiva lezbijka z literar-
nim talentom, ki že od nekdaj sumi, da svet ni bil ustvarjen zanjo in za
njej podobne. Da se v času, ko si je “Slovenija nadela neoliberalno protezo
in zašepala na nov način”, počuti “kot kup neumitega in razkoščičenega
perutninskega mesa” je več kot razumljivo. “Vse, s čimer je bila opremlje-
na za življenje, so bili krmežljiv prsni koš, pesti, ki niso pustile niti pod-
plutbe, želja po pripadnosti, po varnem gnezdu in nagnjenje k pesmim.”
Vsekakor je izgubljena in dezorientirana kot pregovorno slepi primerek
te perjadi, ptiči (Prepelica, Dolgorepa ptica, Taščica, Fazan, Golob, Čuk,
Čaplja in drugi) pa so njena človeška kompanija, družčina protestnikov,
ki v metaforično okrilateni podobi kar najbolj slikovito razkriva svoje
človeške lastnosti.

Dogajanje je postavljeno v leti 2011 in 2012, v čas, ko so pripadniki
gibanja 15o (15. oktober) zasedli ploščad pred Borzo in tam šotorili
v najhladnejših mesecih. Pripadniki tega ptičjega cirkusa pa so očitno
prvi, zadnji in edini, pripravljeni zastaviti svoj glas proti iztegajočim se
lovkam globalnega kapitalizma. Kokoškin *Bildungsroman* se na mnogih
mestih prelevi v reportažo, pri čemer obe komponenti ohranita osnovne
lastnosti in se ne zlijeta v nekaj tretjega. Dokumentarna vrednost (ali
občutek dokumentarnosti) se krepi z internetnimi naslovi, ki jih avtorica

pogosto navaja, tako kot bibliografsko vestno navaja tudi pesniške citate, ki se pogosto "spahnejo Kokoškinim možganom". Vsekakor smo dobili preverljivo kroniko dogodkov, ki ji zaposleni procent zainteresiranih prav zaradi svoje zaposlenosti ni utegnil slediti (protestnik je zaposlitev s 24-urnim delovnikom), obenem pa imamo tudi črno na belem, kako se je kalilo jeklo in kako so dozorevali koncepti: od naivne udarnosti DDA (demokracija direktne akcije "kar predlagaš, to udejanjiš" do verodostojne izkustvene empirije Prekernega osirja, kjer se izmenjujejo in razvijajo preživetvene strategije v nepredvidljivih okoliščinah. Vmes se vrstijo protesti, tudi taki, ki presegajo nacionalni okvir (poleg rednih shodov še skupni nastop s tržaškimi protestniki ter nazadnje mednarodni shod Blockupy Frankfurt). Ves čas se vrstijo delavnice, ljudske skupščine, pohod do Ministrstva za socialo, zahteve po revizijah zakonov, ki spodjedajo socialno državo, razprave o univerzalnih pravicah, kampanja Za dokapitalizacijo ljudi, pa tudi družabni dogodki s pasuljem in vegansko večerjo, neizogibni prepiri, čistilne akcije in sanitarne zagate (recimo tista okrog kemičnega veceja). Sem spadajo tudi neizogibne težave s policijo ter celo skupinsko pisanje gejevske pornografske zgodbe in žurka z glasbo s telefona. Spoštovanja pa je vredno že to, da se aktivno postavljajo po robu deložacijam, medtem ko vesoljna Slovenija ob prepevanju Saše Lendero in Wernerja odpira nove in nove avtomobilске poslovalnice, nove in nove trgovine in ko neumnost, ki jo kapitalizem spretno napeljuje na svoj mlin, rase do neba.

Samoironija, ki v začetku pisanje privlačno poživlja, v nadaljevanju skoraj popolnoma umanjka in se spet pojavi šele tik pred koncem, kar je znak, da se je naslovna Kokoška, ki v iskanju same sebe najprej naredi nekaj zanimivih stranpoti, z bojem proti kapitalizmu popolnoma poistovetila. "V ptičjem vrvežu sta Kokoško minili osamljenost in začetna zadržanost". Že zato, ker ima revolucionarnost očitno v genih: Kokoškina baka je kot mlada skojevka "med italijansko okupacijo pisala po zidovih Šibenika protifašistične parole in prenašala bombe pod krilom", pri čemer "se gotovo ni ukvarjala s svojim videzom". Danes pa je tudi v borbi proti vsemu svetu treba poskrbeti še za ustrezen imidž in Kokoška se stilističnih problemov popolnoma zaveda, jezi jo že "da je med vsemi ptiči prav ona bila videti tako neprofesionalno. Če bi se lahko zakrila vsaj s kakim palestinskim šalom, njena ruta je bila potiskana le z navadnim cvetličnim vzorcem. Taka pa je bila videti povsem neresno." V nasprotju z anarhisti, ki so videti "osredotočeni in samozadostni, kot da vedo, kaj delajo". Osnovna Kokoškina travma je namreč sum, da ni drugega kot slaba kopija svoje bojevite bake, in tudi zato zdaj s pospeškom "vsesava

prevratne zamisli o družbi”, pri čemer morda nekoliko naivno pričakuje, da bosta samouresničenje in boj za pravičnejši svet popolnoma sovpadla, da eno v popolnosti odraža drugo. S svojo ljubeznijo, Prepelico, je namreč “sfrfotala iz lezbičnega kokošnjaka” na Metelkovi, da bi se pridružila reševanju sveta.

Ptiči v nasprotju s prašiči, nosilci prodorne grebatorske inteligence, sicer utelešajo svobodo in ogromno tistega, kar v bivanju na tem svetu lahko imamo za presežno, prav tako pa je na dlani posebna ptičja ranljivost. In to, da se okrog njih lahko vsak hip sklene kletka. Ali sproži past. Primerjava z *Živalsko farmo* Georga Orwella je nadvse pomenljiva, pri čemer pa razlike med romanoma povejo veliko več od podobnosti. Orwell je *Farmo* pisal v času, ko je bilo mogoče na komunistično revolucijo že gledati s časovno, v njegovem primeru pa tudi s prostorsko distanco, in do nje je bil, čeprav levičar, precej in povsem upravičeno skeptičen. Vsekakor pa se je ni sam udeležil. Od tod elegantni preobrati in brezhibno zašpiljena ironija, kot nalašč za salonsko debato in šolski esej. Žabja (kokošja ali nasploh dvoriščna) perspektiva aktivnega soudeleženca je seveda nekaj povsem drugega, tako kot tudi dejstvo, da nimamo opravka z že končano zgodbo, ampak smo šele na začetku dogajanja, ki se bo končalo kdove kdaj, če sploh.

Globalni finančni kapitalizem, ki se je odel v brezhibno geometrijo poslovnih stavb, že zdavnaj ni več primerljiv z zapitim gospodarjem kmetije, ki bi ga lastne živali kot nič lahko premagale. Steklena brezmadežnost Borze (čeprav se je prek besedne igre borza – boj za, spremenila v brez-zobo izgovorjeno Bojzo), je karseda slab znak. Lahko bi se celo reklo, da je neuspešen sovjetski eksperiment na dolgi rok kapitalizem kvečjemu okreplil, po načelu, da nas okrepi vse, kar nas ne ubije, in da se tako po skoraj sto letih vrača močnejši kot kadar koli. Tako močan, da ne rabi več niti krvi svojih nasprotnikov. Ampak lepo na varnem za steklom poslovnih prostorov, ki se množijo v neskončnost, čaka, da se protestniki naveličajo (?), utrudijo (?), izumrejo (?). Ignoranca kot najboljša obramba?

Občutku nedodelanosti se proti koncu ni mogoče izogniti, ampak glede na vse povedano, je več kot na mestu, tako kot je na mestu odprt konec in dogajanje, ki ga še ni mogoče v popolnosti ovrednotiti. Ali pa ga junakinja, kot se lahko bojimo, še predobro razume, čeprav poanto skriva pred sabo ter jo prizna kvečjemu svoji mrtvi baki. In tu se spet pojavi ironija v vsem svojem rušilnem sijaju. Če je bila samoironija na začetku romana še komična in celo nekoliko dobrodušna, je na koncu ubijalsko bridka in se zgolj iz še hujšega cinizma zateka k banalnim primerjavam. “Tvoje antifašistične parole na zidovih Šibenika so naredile italijanske vojake

manj prevzetne. Moji antikapitalistični grafiti naredijo to, da sosedi težijo zaradi uničene fasade”, tako ji piše v pismu, na katerega seveda nikoli ne bo dobila odgovora. “Evropa se je spremenila, sterilizirali so jo, sama spolirana in estetizirana zgodovina ... Zatiranje je zdaj tako neoprijemljivo. Zdaj ne moreš več kriviti fašistov, baka.” In to je to. Občutek, da vse pada v prazno, je hujši od vsakega poraza.

Kako bi pisal George Orwell, če bi bil Vesna Lemaic? Kako bi pisala Vesna Lemaic, če bi bila George Orwell? Taka, kot je, piše inteligentno, privlačno in duhovito. V času, ki je butast, odbijajoč in zamorjen.